1 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/38
g
ދިވެހިރާއްޖޭ ގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ
ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް
• ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2023/HC-A/38
• އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ޙުސައިން އިބްރާހީމްފުޅު ށ.ފުނަދޫ، ގުޑްލަކް
• އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް : ޢަބްދުاله ރަޝީދު ށ.ފުނަދޫ، ވިލުދޮޅި
• މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ފައިސާ ހޯދުން
މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު ފާ ޠިމަތު ފަރްހީޒާ
ފަނޑިޔާރު ޙަސަން ޝަފީޢު
ފަނޑިޔާރު އިސްމާޢީލް ޝަފީޢު
25 ޖުމާދަލްއޫލާ 1448
ނިމުނު ތާރީޚް :
05 ނޮވެމްބަރު 2026
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

2 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/38
30 ޖުމާދަލްއާޚިރާ 1444
ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވުނު ތާރީޚް:
22 ޖެނުއަރީ 2023

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ :
• ނަންބަރު: 10/C15C/2022
• ނިންމި ތަން: މިލަދުންމަޑުލު އުތުރުބުރީ ފުނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓު
• ބާވަތް: ފައިސާ ހޯދުން
• ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް: 18 ޖަނަވަރީ 2022 •ނިމުނު ތާރީޚް: 20 ނޮވެމްބަރު 2022

ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-A/38 ޤަޟިއްޔާ
އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް
ޙުސައިން އިބްރާހީމްފުޅު ޢަބްދުاله ރަޝީދު
ޤާނޫނީ ވަކީލު: އޒ.މުޙައްމަދު ވަޙީދު
ދުރާތަ ލޯ ފަރމް
މަދަނީ- ފައިސާ ހޯދުން- ޘާބިތު ކުރުމުގެ ބުރަ
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

3 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/38
ފަނޑިޔާރު ފާޠިމަތު ފަރްހީޒާގެ ރަ އު ޔު :
ތަޢާރުފު :
1. މިއީ، މިލަދުންމަޑުލު އުތުރުބުރީ ފުނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓު ގެ ނަންބަރު 10/C15C/2022 ޤަޟިއްޔާ
1 "
އިސްތިއުނާފު ކޮށް ށ.ފުނަދޫ، ގުޑްލަކް ޙުސައިން އިބްރާހީމްފުޅު)މީގެ ފަހުން ޙުސައިން
އިބްރާހީމްފުޅު " ނުވަތަ "އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތް" (އިން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން
ބަލާ ފައިވާ ޤަޟިއްޔާއެކެވެ.
2. މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތަކީ ށ.ފުނަދޫ، ވިލުދޮޅި ޢަބްދު اله ރަޝީދު2)މީގެ
ފަހުން " ޢަބްދު اله ރަޝީދު " ނުވަތަ "އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތް" (އެވެ.
ދަށުކޯޓުގެ މަރުހަލާ:
3. ފަހުން ފައިސާދޭގޮތަށް ޢަބްދު اله ރަޝީދުގެ އަތުން އެކި ފަހަރުމަތިން (ކްރެޑިޓަށް) ނަގާފައިވާ ޕެޓްރޯލްގެ
އަގަށްވާ 103,000/-ރ. (އެއްލައްކަ ތިންހާސް ރުފިޔާ) ލިބިފައި ނުވާތީ އެފައިސާ އެކީ އެއްފަހަރާ
ހޯދުމަށް އެދި ޙުސައިން އިބްރާހީމްފުޅުގެ މައްޗަށް ރައްދުވާ ގޮތަށް ޢަބްދު اله ރަޝީދުގެ ފަރާތުން
މިލަދުންމަޑުލު އުތުރުބުރީ ފުނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހެޅިއެވެ.
4. ނަމަވެސް މިދައުވާއަކީ އެފަރާތުގެ މައްޗަށް ރައްދުކޮށްގެން ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެ ދައުވާއެއް ނޫންކަމަށް
ދެކޭތީ، އިޖުރާއީ އިއުތިރާޟެއް ޙުސައިން އިބްރާހީމްފުޅުގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅިއެވެ. އެގޮތުން، މި އިޖުރާއީ
އިއުތިރާޟްގައި މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، ހުށަހެޅިފައިވާ ދައުވާ ގެ ބާވަތަކީ، ވިޔަފާރީގެ
ގަނެވިއްކުމާއިބެހޭ މުޢާމަލާތެއްގައި އުފެދިފައިވާ ޚުސޫމާތެއްގެ މައްޗަށް ކޮށްފައިވާ ދައުވާއެއްކަމާއި،
1 ދިވެހިރައްޔިތެއްކަން އަންގައިދޭ ކާޑު ނަންބަރު A075416
2 ދިވެހިރައްޔިތެއްކަން އަންގައިދޭ ކާޑު ނަންބަރު A076371
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

4 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/38
އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުގެ އަމިއްލަ ބޭނުމަކަށް ގެންގުޅެފައިވާ ފޮތެއްގައިވާ ލިޔުމެއް މެނުވީ އިތުރު
ހެއްކެއް ހުށަހެޅިފައިނުވާއިރު، މިހެކި އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތާ ޤާނޫނީ ގޮތުން ގުޅޭ ގޮތެއް ދައުވާއިން
އެނގެން ނެތުމުން، އެހެކީގެ މައްޗަށް މިދައުވާއަކީ އެފަރާތުގެ މައްޗަށް ހުށަހަޅައިގެން ކުރިއަށް
ގެންދެވެން އޮތް ދައުވާއެއްކަމުގައި ނުދެކޭކަމަށެވެ.
5. އެއަށްފަހު، ދަށު ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދައުވާއަށް ޖަވާބުދާރީވަމުން، ޙުސައިން
އިބްރާހީމްފުޅުގެ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، ހުށަހެޅިފައިވާ ޑޮކިއުމެންޓް ތަކުގައިހުރި އަދަދުތަކުގެ
ސައްޙަކަން ޗެކްކުރަން ބޭނުންވާކަމަށާއި، ދޭންޖެހޭ ފައިސާއެއްނަމަ ދޭނެކަމަށާއި، ކްރެޑިޓަށް ނެގިނަމަ
އޮންނާނީ ދައްކާފައިކަމަށާއި، އެހެންނަމަވެސް ނުދެއްކޭ އަދަދެއްވެސް އޮވެދާނެކަމަށާއި، މިހާބޮޑު
އަދަދެއްގެ ފައިސާއެއް ދޭންޖެހިފައި ނޯންނާނެކަމަ ށެވެ.
6. މިލަދުންމަޑުލު އުތުރުބުރީ ފުނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 10/C15C/2022 ޤަޟިއްޔާގައި
ނިންމާފައިވަނީ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.
6.1. ދެފަރާތުގެ ދެމެދު 2018 އަދި 2019 ވަނަ އަހަރުގެ އެކި ދުވަސްމަތީން ކޮށްފައިވާ
3
މިމުޢާމަލާތަކީ މިދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ހިނގާފައިވާ މުޢާމަލާތެއްކަން؛
6.2. މުޢާމަލާތު ކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ ތަފްސީލީ ލިޔުންތަކުގައި އޮތް އަދަދަކީ 103,750/-ރ. ކަމާއި،
ދައުވާގައި އެދިފައިވަނީ 103,000/-ރ. (އެއްލައްކަ ތިންހާސް ރުފިޔާ) ކަމުން، ފައިސާގެ
އަދަދު ދިމާނުވެ، 750/-ރ. (ހަތްސަތޭކަ ފަންސާސް) ރުފިޔާގެ ތަފާތެއް އޮތްކަން ؛4
6.3. ފައިސާގެ އަދަދާއިމެދު ޚިޔާލު ތަފާތުވެފައިވާތީ، އެކަން ރަނގަޅު ކުރުމަށް ޙުސައިން
އިބްރާހީމްފުޅު ގެ ފަރާތުން އެއްބާރުލުން ނުލިބޭކަމަށް ޢަބްދުاله ރަޝީދު ބުނެފައިވާކަމަށާއި،
3ދަށު ކޯޓުގެ ރިޕޯޓުގެ ޕްރެގްރާފް 12
4އބޙގެ ޕްރެގްރާފް 17
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

5 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/38
ނުދެއްކި އޮތްކަމަށް ޙުސައިން އިބްރާހީމްފުޅު ޤަބޫލުކުރާ އަދަދަކީ ކޮބައިކަން ޙުސައިން
5
އިބްރާހީމްފުޅަށް ބުނެދެވިފައި ނުވާކަން ؛
6.4. ފަހުން ފައިސާދޭ ގޮތަށް އެކިފަހަރު މަތިން ނަގާފައިވާ ޕެޓްރޯލްގެ އަގަށްވާ 103,000/-ރ.
(އެއްލައްކަ ތިންހާސް ރުފިޔާ) އަކީ ޙުސައިން އިބްރާހީމްފުޅުގެ ފަރާތުން ޢަބްދުاله ރަޝީދަށް
ދޭންޖެހޭ ފައިސާކަ މަށް ކަނޑައަޅާ ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ތާވަލާ އެއްގޮތަށް ފައިސާ ދެއްކުމަށް
6
އަންގާ ؛ މިފަދައިންނެވެ.
އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހެޅި ނުކުތާ ތަކާއި ދެފަރާތުގެ ވާހަކަ:
7. މިލަދުންމަޑުލު އުތުރުބުރީ ފުނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 10/C15C/2022 ޤަޟިއްޔާގެ
ނިންމުން އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް ޙުސައިން އިބްރާހީމްފުޅުގެ ފަރާތުން އަންނަނިވި ނުކުތާތައް ފާހަގަކޮށް
އެނުކުތާތަކާމެދު ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ވާހަކަ ދައްކާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން ހުށަހެޅި؛
7.1. ފުރަތަމަ ނުކުތާއަކީ ؛ ޝަރީޢަތުން މައްސަލަ ނިންމުމުގައި ޝަރީޢަތް ހިންގުމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (އ) ގެ ( )1 ނަންބަރުގައި ބަޔާންކުރާ ހެކިތައް
ވަޒަންކުރުމެއް ނެތި މައްސަލަ ނިންމާފައިވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.
.7.1.1މިނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި ޙުސައިން އިބްރާހީމްފުޅު ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، ޢަބްދު اله ރަޝީދުގެ
އުފަންދަރިއެއް އަމިއްލަ ގޮތުން ފޮތެއްގައި ނޯޓްކޮށްފައިވާ ހިސާބުތަކެއް ފިޔަވާ އިތުރު ކިތާބީ
އަދި ޝަފަވީ ހެއްކެއްވެސް ދައުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައިނުވާއިރު، ޙުސައިން
އިބްރާހީމްފުޅުގެ ފަރާތުން ދައުވާއަށް އިންކާރުކުރުމުން އެއިންކާރަކީ އެއްވެސް ބުރަދަނެއް ހުރި
5ދަށު ކޯޓުގެ ރިޕޯޓުގެ ޕްރެގްރާފް 18
6އބޙގެ ޙުކުމް
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

6 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/38
އިންކާރެއްކަމަށް ޝަރީޢަތުން ނުބައްލަވާ ހަމައެކަނި ޢަބްދުاله ރަޝީދުގެ ބަހަށް ޝަރީޢަތުން
ޙުކުމް ކޮށްފައިވާކަމަށެވެ.
7.2. ދެވަނަ ނުކުތާއަކީ ؛ ޝަރީޢަތުން މައްސަލަ ނިންމުމުގައި ޝަރީޢަތް ހިންގުމުގައި ފަނޑިޔާރުންގެ
ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގައި ޝަރީޢަތުން ހިފަހައްޓަން ޖެހޭ އުޞޫލު ހިފެހެއްޓުމަށް ނެތި ދައުވާ
ލިބޭ ފަރާތުން އިޖުރާއީ ނުކުތާއެއް ހުށަހަޅާފައިވަނިކޮށް އިޖުރާއީ ނުކުތާއެއް ގައި ޢަމަލުކުރަންޖެހޭ
ޝަރުޢީ ހަމަ ނުހިފައްޓާ، ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވާ އިންސާފު ވެރިކަން ގެއްލިގެންދާ ގޮތަށް މައްސަލަ
ނިންމާފައިވުން ކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.
.7.2.1މިނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި ޙުސައިން އިބްރާހީމްފުޅު ގެ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، އު ޞޫލެއްގެ
ގޮތުން އިޖުރާއީ ނުކުތާއަކީ މައްސަލައަށް ޖަވާބުދާރީވުމުގެ ކުރިން ދައުވާ ލިބޭ ފަރާތަށް
ދައުވާއާއި ގުޅިގެން ހުށަހަޅަންޖެހޭ ހުށަހެޅުން ހުށަހެޅުމަށް ލިބޭ ފުރުސަތެއް ކަމާއި އިޖުރާއީ
ނުކުތާއެއް ދައުވާގައި ނަގައިފިނަމަ އެކަމާމެދު ޝަރީޢަތުން ގޮތެއް ނިންމަންޖެހޭކަމަށެވެ.
ނަމަވެސް ޙުސައިން އިބްރާހީމްފުޅުގެ ފަރާތުން އިޖުރާއީ ނުކުތާއެއް ހުށަހެޅުމުން
އެނުކުތާއާއިމެދު ޝަރީޢަތުން ގޮތެއް ނުނިންމާ ކުއްލިގޮތަކަށް މައްސަލަ ސާބިތުވާކަމަށް
ޙުކުމްކޮށްފައިވާކަމަށާއި، މިކަމުގެ ސަބަބުން ޙުސައިން އިބްރާހީމްފުޅަށް ދައުވާއަށް
ޖަވާބުދާރީވުމަށް ލިބިދޭ ފުރުސަތާއި ދިފާއީ ހެކި ހުށަހަޅަން ލިބޭ ފުރުސަތާއި ހެކި
ތައުނުކުރުމަށް ލިބޭ ފުރުސަތާއި އަދި ޚުލާސާ ބަޔާން ހުށަހަޅަން ލިބޭ ފުރުސަތު ޝަރީޢަތުން
ބަންދުކޮށްފައިވާކަމަށެވެ.
އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުގެ ވާހަކަ:
8. އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފީ ދައު ވާގެ ޖަވާބުގައި ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ،
ވިޔަފާރި ކުރަމުން އައީ ޕީ.އޯ ނުވަތަ ބިލް ހަދައިގެން ނޫންކަމަށާއި، މައްސަލަ ދަށުކޯޓުގައި ހިންގާފައިވަނީ
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

7 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/38
އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުގެ ވަކީލާއެކު ކަމަށާއި، އާންމު ގޮތެއްގައި ވިޔަފާރި ކުރާ ގޮތަކީ، ލާރި ދައްކާފައި
ތެޔޮ އަޅާދެނީ ކަމަށާއި، ކްރެޑިޓަށް ނަމަ ވަކި ދުވަހަކު ފައިސާ ދައްކާނެކަމަށް ބުނުމުން ކްރެޑިޓަށް
ޖެހުމަށްފަހު ތެޔޮ ދޫކުރަނީކަމަށެ ވެ. އެގޮތުން މިމައްސަލައިގައި ޙުސައިން އިބްރާހީމްފުޅު ފައިސާ ނުދައްކާ
މާބޮޑު އަދަދެއް އެރުމުން އެކަން ވާހަކަ ދައްކައިގެން ހައްލު ކުރުމަށް ފުރުސަތު ދެވުނު ކަމަށާއި، އަދި
ކުޑަ އަދަދަކުން ދައްކާ ޚަލާސް ކުރާ ގޮތަށްވެސް ފުރުސަތު ދެވުނުކަމަށާއި، ނަމަވެސް އެކަމަށް ޙުސައިން
އިބްރާހީމްފުޅުގެ ފަރާތުން އެއްބާރުލުން ލިބިފައިނުވުމުން މައްސަލަ ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅީކަމަށާއި، ދަށު
ކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ ރަނގަޅަށް ކަމަށެވެ.
އެދޭގޮތް :
9. އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން އެދޭގޮތް ކަމަށް ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، މިލަދުންމަޑުލު އުތުރުބުރީ ފުނަދޫ
މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 10/C15C/2022 މައްސަލަ އެކޯޓުން ނިންމަވާފައިވަނީ ޝަރުޢީ އަދި
ޤާނޫނީ އުޞޫލު ތަކާއި ޚިލާފަށްކަމަށް ކަނޑައަޅައިދީ މިޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމް ބާޠިލްކޮށްދީ މައްސަލަ
ނިންމައިދިނުމަށެވެ. އަދި، މިމައްސަލައިގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅަންދެން
މިލަދުންމަޑުލު އުތުރުބުރީ ފުނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 10/C15C/2022 ޤަޟިއްޔާއާއި
ގުޅިގެން އެއްވެސް ފިޔަވަޅެއް ނޭޅުމަށް ދައުލަތުގެ ކަމާގުޅުންހުރި އެންމެހާ އިދާރާތަކުގެ މައްޗަށް ވަގުތީ
7
އަމުރެއް ނެރެދިނުމަށެވެ.
ޝަރީޢަތަށް ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް :
މައްސަލައިގެ ފެށުމާއި ޤާނޫނީ ޚު ސޫމާތްތައް
10. މި މައްސަލައަކީ، 2018 ވަނަ އަހަރާއި 2019 ވަނަ އަހަރުގެ އެކި ދުވަސްމަތީން ޢަބްދުاله ރަޝީދުގެ
އަތުން ކްރެޑިޓަށް ނަގާފައިވާ ކަމަށް ބުނާ ޕެޓްރޯލްގެ އަގަށްވާ ޖުމްލަ 103,000/-ރ.)އެއްލައްކަ
7ޙުސައިން އިބްރާހީމްފުޅު ގެ ފަރާތުން ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅި އިސްތިއުނާފީ ދައުވާގެ ފޯމުގެ ނަންބަރު -9 "އެދޭގޮތް"
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

8 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/38
ތިންހާސް(ރުފިޔާ ހޯދުމަށް އެދި ޢަބްދުاله ރަޝީދުގެ ފަރާތުން، ޙުސައިން އިބްރާހީމްފުޅުގެ މައްޗަށް
ރައްދުވާގޮތަށް މިލަދުންމަޑުލު އުތުރުބުރީ ފުނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ހުށަހަޅައި، އެ ކޯޓުން ޙުސައިން
އިބްރާހީމްފުޅު އާއި ދެކޮޅަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމާމެދު ހިތްހަމަނުޖެހިގެން ޙުސައިން އިބްރާހީމްފުޅު ގެ
ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ޤާނޫނީ ޚުސޫމާތެކެވެ.
.11ދަށު ކޯޓު މަރުހަލާގައި ޙުސައިން އިބްރާހީމްފުޅުގެ ފަރާތުން މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ދެ ކަމެއް
ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. ފުރަތަމަ ކަމަކަށް، ހުށަހެޅިފައިވާ ލިޔެކިޔުންތަކަށް ބަލާއިރު މިއީ އެ ފަރާތުގެ
މައްޗަށް ސާބިތުކުރެވޭނެ ދައު ވާއެއް ނޫން ކަމަށް ބުނެ އިޖުރާއީ އިއުތިރާޟެއް ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ. ދެވަނަ
ކަމަކަށް، މައްސަލައިގެ ހުށަހެޅުނު ހެކިތަކުން، ދައުވާގައި އެދޭ ފައިސާގެ އަދަދު ސާބިތުނުވާކަމުގައި
ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.
.12މިއިސްތިއުނާފުގައި އުފެދިފައިވާ ޚުސޫމާތަކީ، ޙުސައިން އިބްރާހީމްފުޅުގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި އިޖުރާއީ
އިއުތިރާޟާ މެދު ވަކި ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމެއްނެތި، އަދި ހެކި ވަޒަންކުރުމުގެ ރަނގަޅު މިންގަނޑުތަކަށް
ރިޢާޔަތްކުރުމެއްނެތި، ދައުވާ ސާބިތުވާ ކަމަށް ކަނޑައަޅައިފައިވޭތޯއެވެ.
އިޖުރާއީ އިއުތިރާޟުތަކާމެދު ގޮތެއް ނިންމުމާއި، އިޖުރާއީ އަ ދުލުވެރިކަން
13. ދަށު ކޯޓުގެ ރެކޯޑު (ޚާއްޞަކޮށް މަ ޙްޟަރު ނަންބަރު B3 ގެ 25 ގެ)337 އަށް ބަލާއިރު، ދަށު
ކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ހުށަހެޅި އިޖުރާއީ އިއުތިރާޟާ މެދު ގޮތެއް ނިންމާފައިވާކަން
އެނގެން އޮވެއެވެ. އެގޮތުން، ދައުވާ ކުރިއަށް ނުގެންދެވޭނެ ތަނެއް އޮތް ކަމަށް ނުފެންނަ ކަމަށާއި،
ސަބަބެއްގެ ގޮތުގައި ޙުސައިން އިބްރާހީމްފުޅުގެ ފަރާތުން މުޢާމަލާތްތަކަށް މުޅިން އިންކާރުކޮށްފައި
8
ނުވާކަމަށް ބަޔާންކޮށް ކޯޓުން އެ ނުކުތާ ބަލައިގަނެފައެއް ނުވެއެވެ.
8ދަށުކޯޓުގެ ރިޕޯޓުގެ ޕްރެގްރާފް 14
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

9 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/38
.14ވީމާ، ދަށު ކޯޓުން އިޖުރާއީ އިއުތިރާޟާމެދު ގޮތެއް ނިންމާފައި ނުވާކަމަށް ބުނެ އިސްތިއުނާފު ކުރާ
ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ބަހުޘަކީ މައްސަލައިގެ ރެކޯޑުތަކުން ތާއީދުލިބޭ ކަމަކަށް ނުވާތީ، އެ ސަބަބާހުރެ
ދަށު ކޯޓުގެ ނިންމުން ބާޠިލުކުރެވޭނެ ޖާގައެއް ނެތެވެ.
.15މިފަދައިން ހުށަހެޅޭ އިޖުރާއީ ނުކުތާތަކާމެދު ވަކިން ލިޔުމުން ނިންމުމެއް ނި ންމުމަކީ އިޖުރާއީގޮތުން
އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތެވެ. މިމައްސަލައިގެ ރެކޯޑުތަކަށް ބެލުމުން ޙުސައިން އިބްރާހީމްފުޅުގެ ފަރާތުން
އެފަދަ ނިންމުމެއް ލިޔުމުން ދިނުމަށް އެދިފައިވާކަން އެނގެން ނެތްކަމާއި، އަދި، މައްސަލަ
ހިނގަމުންދާއިރު، ދިމާވާ ކުދިކުދި އި ޖުރާއީ މައްސަލަތައް މަ ޙްޟަރުގައި ރެކޯޑުކޮށްގެން ކުރިއަށް
ގެންދިއުމަކީ ދަށު ކޯޓުތަކުގައި ހިނގާކަމެއް ކަމުގައިވާތީ، މައްސަލަ މައުޟޫއީ ގޮތުން ނިމިފައިވާ އިރު،
އިޖުރާއީ ނުކުތާގެ ނިންމުމުގެ ސަބަބުން މައުޟޫއީ މައްސަލަ އަށް ކުރާ އަސަރު ދެން ހުރި އިސްތިއުނާފީ
ބަހުޘްތަކުން ސާފުވާތީ، މި ސަބަބާހުރެ އެ ނިންމުމު މުގެ ސަބަބުން ދަށު ކޯޓުގެ ނިންމުން ބާޠިލުކުރެވިދާނެ
ކަމަށް ނުދެކެމެވެ.
މުޢާމަލާތުގެ ބާ ވަތް ދެނެގަތުން
.16އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ޢަބްދުاله ރަޝީދު ގެ ފަރާތުން މި މުޢާމަލާތް ސިފަކޮށްފައިވަނީ، 2018 އާއި
2019 ވަނަ އަހަރުގެ އެކި ދުވަސްމަތީން އިތުބާރުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ދިގު މުއްދަތަކަށް ދަރަންޏަށް
(ކްރެޑިޓަށް) ޕެޓްރޯލް ދޫކުރަމުން ދިޔަ ވިޔަފާރީގެ ގުޅުމެއްގެ ގޮތުގައެވެ. އެފަރާތުން ބަޔާންކުރާ ގޮތުގައި،
މި މުޢާމަލާތްތައް ހިންގާފައިވަނީ ރަސްމީ ޕަރޗޭސް އޯޑަރު (PO(ނުވަތަ ބިލު ހަދައިގެންނެއް ނޫނެވެ.
އޭގެ ބަދަލުގައި، މުޢާމަލާތްތައް ރެކޯޑުކުރަމުން ދިޔައީ އެމީހުން ބަލަހައްޓަމުންދިޔަ އާދައިގެ ވިކުރާ
ފޮތެއްގައެވެ. އެހެންކަމުން، ޢަބްދުاله ރަޝީދުގެ ނަޒަރުގައި މިއީ ފަހުން ފައިސާ ދައްކާ ގޮތަށް، ދަރަނި
ޖަމާވަމުންގޮސް 103,000/-ރ. (އެއްލައްކަ ތިންހާސް ރުފިޔާ) އަށް އެރި މެދުކެނޑުމެއްނެތި
ހިނގަމުންދިޔަކްރެޑިޓް މުޢާމަލާތެކެވެ.
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

10 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/38
.17އިސްތިއުނާފު ކުރާ ޙުސައިން އިބްރާހީމްފުޅުގެ ފަރާތުން ބަޔާންކުރާ ގޮތުގައި، ޢާންމުކޮށް މުޢާމަލާތު
ކުރަމުން އައިސްފައިވާ ގޮތަކީ، އެ ދުވަހު އަޅާ ޕެޓްރޯލަކަށް އަނެއް ދުވަހު ފައިސާ ދިނު މުން
އަނެއްކާވެސް ޕެޓްރޯލް އަޅައިދެނީ ކަމަށެވެ. އަދި އެއްވެސް ޙާލަތެއްގައި މިއީ ކްރެޑިޓަށް ކުރަމުން އައި
ވިޔަފާރިއެއް ނޫންކަމަށާއި، މުޢާމަލާތް އޮންނަ ގޮތަކީ ދަތުރު ނިންމާފައި އައިސްފައި އޭގެ ފައިސާ
ދޭގޮތަށް ކަމަށާއި، އަދި އަނެއް ދަތުރަށް ދެވޭނީވެސް އެ ފައިސާ ދިނުމަށްފަހު ކަމުގައި އޭނާ
ފާހަގަކުރެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެއްވެސް ޙާލަތެއްގައި ފައިސާ ނުދައްކާ އެހާ ބޮޑު އަދަދެއްގެ ދަރަންޏެއް
9
އޮތުމަކީ އެކަށީގެންވާ ކަމެއް ނޫން ކަމަށް އޭނާ ބުނެފައިވެއެވެ.
10
.18ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޙަ ސަން ޙަލީމް ވ. ހަރންގް ތްޔޭ ހެންގް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް
ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ފަދައިން، މުދަލެއް ވިއްކައިގެން ނުވަތަ ކުއްޔަށްދީގެން ފައިދާ ހޯދުމުގެ
މަޤްޞަދުގައި މުދާ ގަތުން "ކޮމަރޝަލް ލޯ" ގައި ބެލެވެނީ ވިޔަފާރީގެ މުޢާމަލާތެއް ކަމުގައެވެ.
.19މި މައްސަލައިގައި ، ޕަރޗޭސް އޯޑަރ)PO)ފަދަ ލިޔުމެއް ނެތްކަމަށް ޙުސައިން އިބްރާހީމްފުޅުގެ
ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވީނަމަވެސް، ކުދި އަދި މެދުފަންތީގެ ވިޔަފާރިތައް ހިނގަމުންދާ ގޮތަށް ބަލާއިރު،
ކޮންމެ ވިޔަފާރީގެ މުޢާމަލާތަކަށް ރަސްމީ ޕަރޗޭސް އޯޑަރ ފޮނުވުމާއި، ޑެލިވަރީ ނޯޓު ހެދުމާއި، މުދާ
ޙަވާލުކުރިކަމުގެ ރަސްމީ ލިޔެކިޔުންތައް ފުރިހަމައަށް ބެލެހެއްޓުމަކީ އަބަ ދުމެ ކުރެވޭ ކަމަކަށް
ނުވެދާނެއެވެ.
20. ވިޔަފާރީގެ މުޢާމަލާތްތަކާ ގުޅޭގޮތުން ބުނެވިދިޔަ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވަނީ،
"ޤާނޫނުގައާވި ގޮތެުގ މަތިން ބޭންކު މުޢާމަާލެތްއގެ ގޮތުގައި ޢަޤުދު ކެުރޭވ ލޯނު ފިޔަވައި، ވިޔަފާރިއެއްގެ
ގޮތަުގއި ފަހުން އަދާކުރޮާގތަށް ދުޫކެރޭވ ފައިސާގެ، އެހެން މުޢާމަާލްތތަކީ އޭގެޒުާތަގއި – ޤާނޫނުގައި
އެެހންގޮތަކަށް ކަނޑަނާާޅަހއި ހިނަދކު- ލިެޔަފއާވި ޢަޤުދެއްގައި އޮންނަންޖެހޭ މު ޢާމަލާތަކަށް ވާން
9ހައިކޯޓުގެ މަޙްޟަރު ބަޔާން 12(މެއި)2025 ޞަފްޙާ 14
2009/SC-A/3010
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

11 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/38
11" "އްެ
ނުޖެހޭ ކަމަށެވެ. އަދި އބަސްވެ، ކޮށްފައާވި ކޮންޓްރްެކޓަކީ އޭގެ ޒުާތަގއި ވިޔަފާރެގީ
ކޮންްޓެރްކެޓްއކަމަށް ވީހނިދު... ލިެޔަފއާވި މުސްތަނަެދްއގައި ނެތުމަކީ، އެ ދަެފާރުތން ރުހި
'ރި ' 12"
އްެއބަސްވަެފއާވި ޟާއީ ކޮންޓެްރްކެޓްއ ންެތކަމުގެ ދަލީެލްއ ނޫން ކަމަށެވެ. އެމައްސަލައިގައި ދެ
ފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ރަސްމީ ކޮންޓްރެކްޓެއް ނުވަތަ ޕަރޗޭސް އޯޑަރެއް ނެތުމަކީ، މުޢާމަލާތް
ނުހިނގާކަމުގެ ދަލީލެއް ނޫންކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ . އެހެންކަމުން، މި މައްސަލައިގައިވެސް ދެ
ފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ރަސްމީ ކޮންޓްރެކްޓެއް ލިޔެފައި ނެތުމަކީ ނުވަތަ ޕަރޗޭސް އޯޑަރެއް ނެތުމަކީ،
މުޢާމަލާތް ނުހިނގާކަމުގެ ދަލީލެއް ނޫނެވެ. ދަށުކޯޓު މަރުހަލާއިން ފެށިގެން ދެކެވިފައިވާ ވާހަކަތަކަށް
ބަލާއިރު، މިދެފަރާތުގެ މެދުގައި ފަހުން ފައިސާދޭގޮތަށް ޕެޓްރޯލް ވިއްކުމުގެ މުޢާމަލާތެއް
ހިނގާފައިވާކަމަށް ބުރަވެ ވެއެވެ.
21. ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވިޔަފާރީގެ މުޢާމަލާތެއް އޮތްކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވުނު ނަމަވެސް، އެ މުޢާމަލާތުގެ
ދަށުން ދައުވާ ލިބޭ މީހާ ދައްކަންޖެހޭ ވަކި އަދަދެއް ސާބިތުކޮށްދިނުމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދި ބުރަ
ދައުވާކުރާ ފަރާތަށް އަބަދުމެ އޮންނާނެއެވެ. އަދި، މިމައްސަލައިގައި އޮތް މައިގަނޑު ޚުސޫމާތަކީ ވެސް
މިއެވެ.
ހެކީގެ ބުރަދަނާއި ޘާބިތުކުރުމުގެ ބުރަ
.22ލިޔެފައިވާ ކޮންޓްރެކްޓެއް އޮތުން ލާޒިމުނުވި ނަމަވެސް، އެ މުޢާމަލާތުގެ ދަށުން ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާގެ
ވަކި އަދަދަކާމެދު ޚިލާފު އުފެދިއްޖެނަމަ، އެ އަދަދެއް ޘާބިތުކޮށްދިނުމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އޮންނާނީ
ދައުވާކުރާ ފަރާތަށެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ މައިކޮމްޕެނީ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ވ. ރީތިރަށް
11 /30A-SC2009/ޤަޟިއްޔާގެ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތައް- (ބ) ފަސްވަނަ ކަމަކީ ގެ ނަންބަރު 4
12 /30A-SC2009/ޤަޟިއްޔާގެ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތައް- (ބ) ފަސްވަނަ ކަމަކީ ގެ ނަންބަރު 1
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

12 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/38
ރިސޯޓް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް13 ޤަޟިއްޔާ ގައި ކަނޑައަޅާފައިވަނީ، "މަދަނީ ޚުސޫމަތްތަކުގައި
"
ޘާބިތުކުރުމުގެ ބުރަ(އުފުލުމަކީ ޢާންމު އުޞޫލެއްގެ ގޮތުގައި ދައު ވާކުރާ ފަރާތުގެ މަސްއޫލިއްޔަތެއް
ކަމުގައެވެ.
.23ހެކީގެ ފުރިހަމަކަމާމެދު، ބުނެވިދިޔަ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވަނީ:
"ތަާފުތ ޖުރިސްޑިކްޝަންތަކުގައި އިސްތިޤްރާރުެވަފއާވި މަދަނީ ދައުވާ ޘާބިތުުކރުމުގެ ވަސަލީތްތަކުގެ ތެރެއިން
އެންމެ ހަރަުދނާ އްެއ ވަސަލީތަކީ ކާތިބީ ހެކި documentary evidence))ކަމާއި؛ ކާތިބީ ހެކީގެ ތޭެރަގއި
މައިގަނުޑ ދެ ބާވަެތްއގެ މުސްތަނަދު ހިމެނޭކަމާއި، އެއީ ރަސްމީ މުސްތަނަދާއި... 'ޢުރުފީ' ނުވަތަ އާދައިގެ
މުސްތަނަދު ކަމާއި... 'ޢުރުފީ' ނުވަތަ އާދައެގި މުސްތަނަދުން ޤާއިމުކުރޭެވ ޙުއްޖަތަކީ މުސްތަނަދުގައި ސޮއިކުރި
ފަރުާތން އިންކާރު ނުކުރާާހހނިދަކު އެ މުސްތަނަދަކީ އޭގައި ސޮއިކޮށްފައާވި ފަރުާތން ތައްޔުާރޮކށްފައާވި
މުސްތަނަެދްއކަމުގައި ޤާއުމިވާ ޙުއްޖަތާ، އަދި އެ މުސްތަނަދުގައި ވާރުދިވެފައާވި ބަޔްާނަތާކއި ވަޤާއުއި ތަކަކީ
އޭގެ އިދިކޮޅު ޘާބުތި ނުކޮށްދެވޭހާހނިދަކު ޞައްޙަ ބަޔާންތަކާއި ވަޤާއުއިތައް ކަމުގައި ޤާއިމުވާ ޙުއްޖަތްކަން...
އެނެގން އޮވެެއެވ."
14
.24މީގެ އިތުރުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އަޙްމަދު ނާޝިދު ވ. މުޙައްމަދު މުޞްތަ ފާ ޤަޟިއްޔާ
ގައި ކަނޑައަޅާ ފައިވަނީ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.
"އެ ޚަޞްމްެއގެ މައްޗަށް ދަލީލު ޤާއިމުކުރަން ބޭނުންވާ ޚަޞްމުގެ އަމްއިލަ އަތުން ލިެޔަފއާވި، ޡާބުތިކުރަން
ބޭނުންވާ މައްސަލައާއި ގުޅޭ ލިޔުމަކީ - ޡާބުތިކުރުމަށްޓަކާ އުެކލަާވެލވޭ ޚްާއޞަ މުސްތަނަދަކަށް ނުވާނަމަ-
އޭގެ ޒުާތަގއި ފުރަހިމަ ކާތިބީ ދަލީެލްއ ނޫންކަމުގައި ވިއަސް، އަެފަދ ލިއުމަކުން ދައު ވެާގ ޚަޞްމަކު
ޡާބުތިކުރަން ބޭނުންވާ ކަމްެއ ޡާބުތިވުމުގެ އުޙިތިމާލު އޮންނާތީ، އަެފަދ ފުރަހިމަނޫން ކާތިބީ ދަލީލަކީ
ހެކިންގެ ހެކިބަހުންނާއި ޤަރީނާއިން ފުރަހިމަ ކުރެވާދިނެ ދަލީެލްއކަން... އެނެގން އޮންނަކަމަވެ."
.25މި މައްސަލައިގައި ޢަބްދު اله ރަޝީދުގެ ފަރާތުން ދައުވާ ސާބިތުކުރުމަށްޓަކައި ދަށު ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާ
ހަމައެކަނި ހެއްކަކީ، އަތުން ލިޔެފައިވާ ވިކުރާ ނުވަތަ ހިސާބު ފޮތެއްގެ ގަނޑުތަކެއްގެ ކޮޕީއެވެ.
ކޮމަރޝަލް ޤާނޫނާއި ވިޔަފާރީގެ ޢުރުފުގެ މަތިން ވިކުރާ ފޮތެއް ނުވަތަ Business Ledger އަކީ
ވިޔަފާރިއެއްގެ ދުވަހީ މުޢާމަލާތްތަކާއި، މުދާ ވިއްކި ނުވަތަ ޚިދުމަތްދިން ގޮތާއި، ދަރަންޏާއި ފައިސާގެ
ވިޔަފާރީގެ މަޢުލޫމާތު ޤަވާއިދުން ރެކޯޑުކޮށް ބަލަހައްޓާ އެތެރޭގެ މުސްތަނަދެކެވެ.
2013/SC-A/23 13
2010/SC-A/0214
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

13 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/38
26. ޤާނޫނީ ހަމަތަކާއި ހެއްކާބެހޭ އުޞޫލުތަކުގެ ނަޒަރަކުން ބަލާއިރު، ވިޔަފާރީގެ މުޢާމަލާތްތަކާ ގުޅިގެން
15
ޤަވާއިދުން ބަލަހައްޓާ ހިސާބު ފޮތްތަކާއި ލިޔުންތަކަކީ، ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނު ގެ ދަށުންނާއި ވިޔަފާރީގެ
ޢުރުފުގެ މަތިން ، ގުޅުންހުރިނަމަ ، ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅައި ބަލައިގަނެވޭނެ އެއްޗެކެވެ.
.27މީގެ އިތުރުން، ވިޔަފާރީގެ މުޢާމަލާތްތަކުގައި ޢާންމުކޮށް ޤަވާއިދުން ބަލަހައްޓާ ހިސާބުތަކުގައި ހިމެނޭ
މަޢުލޫމާތެއް ދްުށ މީހަކު، އެ ހިސާބުތަކުން އެ އެއްޗެއް ދްުށ ކަމަށް ކޯޓުގައި ބުނާ ބުނުމަކީ، އެ
ހިސާބުތަކުގައި އޮތް އެއްޗެއް ވުޖޫދުގައި އޮތްކަން ސާބިތުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި ކޯޓަށް ހުށަހެޅިދާނެ
ހެއްކެކެވެ. އަދި، މިފަދަ ވިޔަފާރީގެ ރެކޯޑުތަކަކީ ޢާންމު އުޞޫލެއްގެ ގޮތުން ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގައިވާ
ވިޔަފާރީގެ ލިޔުންތަކުގެ އިސްތިޘްނާ Records Exception to Hearsay(Business(ގެ
16
ދަށުން ޝަރީޢަތުން ބަލައިގަނެ، އޭގެ ޒާތުގައި އެކަށީގެންވާ ބުރަދަނެއް ދެވޭނެ އެއްޗެ ކެވެ.
28. އެހެންނަމަވެސް، ޚަޞްމެއްގެ އަމިއްލަ މަންފާއަށްޓަކައި އަމިއްލަ އިޚްތިޔާރާ އެއްގޮތަށް ، އަނެއް
ފަރާތުގެ ބަހެއް ނެތި، ތައްޔާރުކުރާ މިފަދަ Self-serving Documents( )ހަމައެކަނި ލިޔުމަކީ،
ވުޖޫދުގައިވާ މުޢާމަލާތެއް ގެ އަދަދު ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް އެކަށީގެންވާ ފުރިހަމަ ޙުއްޖަތެއް ކަމަށް ޤާނޫނީ
ގޮތުން ނުބެލެވޭނެއެވެ. އެހެންކަމުން،ހިސާބު ފޮތްތަކުގައިވާ ލިޔުންތަކުގެ މައްޗަށް އެކަނި ބިނާކޮށް
އެއްވެސް ފަރާތެއްގެ މައްޗަށް ޒިންމާއެއް ކަނޑަނޭޅޭނެއެވެ . އެ ހިސާބު ފޮތްތަކުގައިވާ ފައިސާގެ އަދަދު
ސާބިތުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި އިތުރު ހެކި ހުށަހަޅަންޖެހޭނެއެވެ. ނަމަވެސް، ޒިންމާ އުފުލަންޖެހޭ ފަރާތުން
އެ ހިސާބު ފޮތްތަކުގެ ޞައްޙަކަން ޤަބޫލުކޮށް، އެކަމަށް އިންކާރުނުކުރާ ޙާލަތެއްގައި މިއުޞޫލު
17
ތަފާތުވާނެއެވެ .
15 ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2022
16 ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2022 ގެ 118 ވަނަ މާއްދާގެ (ޅ)
Ors vs The Gauhati Bank Ltd (AIR) 1967 SC 1058 17 & Chandradhar Goswami
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

14 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/38
.29މި އުޞޫލަށް ފުރިހަމައަށް ބާރުލިބޭ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ މައިކޮމްޕެނީ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް
18
ވ. ރީތިރަށް ރިސޯޓް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ޤަޟިއްޔާ އާއި އެކޯޓުގެ އަޙްމަދު ނާޝިދު ވ. މުޙައްމަދު
19
މުޞްތަފާ ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ޤާނޫނީ ހަމަތަކުން ދައްކައިދެނީ، އަމިއްލަ ހިސާބު ފޮތްތަކަކީ
މުސްތަޤިއްލު ކިތާބީ ދަލީލެއް ނޫން ކަމާއި، އެފަދަ ލިޔުންތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް މަދަނީ މިންގަނޑުން
ދަރަންޏެއް ސާބިތުކުރުމަށްޓަކައި ޑެލިވަރީ ނޯޓު، އިންވޮއިސް، ނުވަތަ އެ ހިސާބުތައް ބެލެހެއްޓި ނުވަތަ
މުޢާމަލާތް ހިންގި މުވައްޒަފެއްގެ ޝަފަވީ ހެކިބަސް ފަދަ މިނިވަން ޤަރީނާތަކުގެ
ތާއީދު ލިބެންވާނެކަމެވެ.
30. މިމައްސަލައިގައި ހުށަހެޅުނު ހަމައެކަނި، ހެކި ކަމުގައިވާ ވިކުރާ ފޮތުގެ ގަނޑުތަކުގެ، ބައްޓަމަށާއި
އެކުލެވިގެންވާ ބައިތަކަށް ޝަރީޢަތުން ރިޢާޔަތްކުރާއިރު، އެއީ ރަސްމީ ސިފައެއް ނެތް، އާދައިގެ
ރޮނގުދެމި ފޮތެއްގައި އަތުން ކުރަހައިގެން ތައްޔާރުކޮށްފައިވާ ވިޔަފާރީގެ އެތެރޭގެ ހިސާބުތަކެއްކަން
ފާހަގަކުރެވެއެވެ.
31. މިލިޔުމުގެ ޤާނޫނީ ބުރަދަނަށް ބަލާއިރު، މި ފޮތުގެ ކޮލަމްތަކުން މުޅިންވެސް ފެންނަން ހުރީ އިސްތިއުނާފު
ރައްދުވާ ފަރާތުގެ ނުވަތަ ވިޔަފާރިވެރިޔާގެ އެތެރޭގެ އިންތިޒާމުތައް ހިނގާފައިވާ ގޮތްކަމާއި، ތެޔޮ އެޅީ
ކާކުކަމާއި ފައިސާ ބަލައިގަތީ އޭނާގެ ކޮން މުވައްޒަފެއްކަން ލިޔެފައިވީ ނަމަވެސް، ދަރަނިވެރިޔާ ކަމަށް
ބުނާ އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން އެ މުޢާމަލާތްތަކަށް ނުވަތަ އެ އަދަދަށް އެއްބަސްވެ ސޮއިކޮށްފައިވާ
ކަމުގެ އެއްވެސް ނިޝާނެއް މި ލިޔުމަކުން ފެންނާކަށް ނެތެވެ. ޤާނޫނީ ގޮތުން، އަނެއް ފަރާތުގެ ސޮޔެއް
ނުވަތަ އިއުތިރާފެއް ނެތް ލިޔުމަކީ މުސްތަޤިއްލުކޮށް ދަރަންޏެއް ސާބިތުކުރެވޭނެ ފުރިހަމަ ޙުއްޖަތެއް
ނޫނެވެ. މީގެއިތުރުން، މިއީ ވިޔަފާރިވެރިޔާ އޭނާގެ އަމިއްލަ ފައިދާއަށް އަމިއްލަ އަތުން ލިޔެ
ބަލަހައްޓާފައިވާ އެއްފަރާތެއްގެ އަމިއްލަ ލިޔުމަކަށް ވާއިރު، މަދަނީ މިންގަނޑުން ބަލާއިރު ތިމާ
2013/SC-A/2318
2010/SC-A/0219
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

15 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/38
އަމިއްލައަށް ފޮތެއްގައި އެއްލައްކަ ތިންހާސް ހަތްސަތޭކަ ފަންސާސް ރުފިޔާގެ ހިސާބެއް ލިޔެލުމަކީ، އެ
އަދަދު އަނެއް ފަރާތުން ދޭންޖެހޭނެކަން ކޯޓަށް ޘާބިތުކޮށްދެވޭނެ ކަމެއް ނޫނެވެ.
.32އަދި ހަމައެހެންމެ، އެ ފޮތުގައި ތެޔޮ އަޅައިދިނީ އަދި ފައިސާ ބަލައިގަތީ ކަމަށް ބުނާ ކޮލަމްތަކުގައި
މުވައްޒަފުންނަށް ނިސްބަތްވާ އަކުރުތައް ލިޔެފައި ހުރި ނަމަވެސް، މި މުޢާމަލާތްތައް ހިންގިކަމަށް ބުނާ
މީހުން ގެ ހެކިބަސް ނެގުމަށް އެފަރާތްތައް ޝަރީޢަތަށް ޙާޟިރުކުރުމަށް އެދިފައި ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން،
އެ ކޮލަމްތަކުގައި ލިޔެފައިވާ އަދަދުތަކަކީ ޙަޤީޤަތުގައިވެސް ހިނގާފައިވާ މުޢާމަލާތްތަކެއްކަން
ކަށަވަރުކުރެވޭނެ ގޮތެއް ނުވަތަ އެ ލިޔުމަށް ބާރުދޭނެ އެހެން ޤަރީނާއެއް ދަށު ކޯޓަށް ހުށަހެޅިފައި
ނެތެވެ.
33. ވީމާ، މި ހަމައެކަނި ހެއްކަކީ، ރަށްފުށުގައި އާދައިގެ މަތިން ވިޔަފާރީގެ މުޢާމަލާތްތަކެއް ހިނގިކަން
ދައްކައިދޭ ހެއްކެއް ކަމުގައި ވިޔަސް، އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާގެ ސީދާ އަދަދު
މަދަނީ މިންގަނޑުން ނުވަތަ ބެލެންސް އޮފް ޕްރޮބަބިލިޓީސްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ސާބިތުކޮށްދެވޭ ވަރުގެ
ބުރަދަނެއް ހުރި ލިޔުމެއް ނޫންކަމަށް ދެކެމެވެ. އަދި މިއީ ހުށަހެޅުނު ހަމައެކަނި ހެކިކަމުގައި ވުމުގެ
އިތުރުން، މިމުޢާމަލާތާއި ގުޅިގެން އަންނަނި ވި ކަންކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ.
33.1. އަދަދުތަކުގައި ހުރި ފުށުއެރުން: މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ދަށު
ކޯޓުގައި ހޯދަން އެދިފައިވާ ފައިސާގެ އަދަދާއި، ދަށު ކޯޓުން އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް
20
ދައްކަން ޙުކުމްކޮށްފައިވާ ފައިސާގެ އަދަދު ދިމާނު ވެއެވެ.. މިއީ އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން
ބުނާ ވަކި އަދަދު ބޮޑަށް ބުރަވެވޭ މިންވަރަށް ސާބިތުވެފައިނުވާކަން ހާމަކޮށްދޭ ދަލީލެވެ.
33.2. ހިސާބުތަކުގެ ޞައްޙަކަމާމެދު އުފެދޭ ސުވާލު: އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ޝަރީޢަތުގެ
މަޖިލީހުގައި އިއުތިރާފުވިގޮތަށް، އޭނާ ޙައްޖަށް ދިޔަ ދުވަސްވަރު ވިޔަފާރި ބެލެހެއްޓި ކުއްޖާގެ
ފަރުވާކުޑަކަމުން ކްރެޑިޓަށް ފައިސާ ދޫކުރުމުގައި ފައިސާ ދެއްކުން ވަރަށް ބޮޑަށް
20 ދަށުކޯޓުގެ ރިޕޯޓުގެ ޕްރެގްރާފް 17
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

16 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/38
ޑިލޭވަމުންގޮސްފައިވާކަން އެފަރާތުގެ ބަހުން އެނގެން އޮވެއެވެ. މިއީ އެ ފޮތުގައިވާ އަ ދަދުތަކަކީ
ޞައްޙަ އަދަދުތަކެއްކަން ކަށަވަރުކުރުމަށް ހުރަސްއެޅޭ ކަންކަމެވެ.
33.3. ޝަފަވީ ހެކި ނެތުން: މިފަދަ ފުރިހަމަނޫން ކިތާބީ ހެއްކެއް ފުރިހަމަކުރުމަށްޓަކައި، ދަށު ކޯޓުގެ
މަރުހަލާގައި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން އެއްވެސް ޝަފަވީ ހެއްކެއް ހުށަހަޅާފައެއް ނުވެއެވެ.
)މިސާލަކަށް ފޮތުގައި ނަންލިޔެފައިވާ "ވިޝާލް" ފަދަ ފަރާތްތަކުގެ ހެކިބަސް ހޯދާފައެއް
ނުވެއެވެ(.
.34ވީމާ، މުޢާމަލާތްތަކެއް ހިނގާފައިވީނަމަވެސް، އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން އެދިފައިވާ ފައިސާގެ
އަދަދު، މަދަނީ މިންގަނޑުކަމަށްވާ 'ބެލެންސް އޮފް ޕްރޮބަބިލިޓީސް' އިން ސާބިތުކޮށްދެވިފައި ވާ ކަމުގައި
ނުދެކެމެވެ. އަދި ދަށު ކޯޓުން މިއަދަދު ސާބިތު ކުރުމުގައި ހެދިފައިވާ ގޯސްތަކަށް ބަލާއިރު މިއީ މިކޯޓުން
ދަށު ކޯޓުގެ ނިންމުން ބާޠިލްކުރެވިދާނެ ފަދަ، ސުޕްރީމް ކޯޓު ގެ މޯލްޑިވްސް އެއަރޕޯޓްސް ކޮމްޕެނީ
21
ލިމިޓެޑު ވ. ޖާބިރު ޢަބްދުއްރަޙްމާން ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކުރާ ފަދަ އިސްތިސްނާ ޙާ ލަތެއް ކަމުގައި
ދެކެމެވެ.
ނިންމަން ފެން ނަ ގޮތް
35. މަތީގައިވާ ނުކުތާތަކާއި، ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުޞޫލުތަކާއި، އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ
އިސްތިޤްރާރުވެފައިވާ ޤަޟިއްޔާތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު، އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ދައްކަންޖެހޭކަމަށް
ބުނާ ފައިސާގެ އަދަދު މަދަނީ މިންގަނޑުން ސާބިތުކުރުމަށް ބޭނުންވާ ޤާނޫނީ ހެކި އިސްތިއުނާފު
ރައްދުވާ ފަރާތަށް ހުށަހަޅައިދެވިފައި ނުވާތީ، މިލަދުންމަޑުލު އުތުރުބުރީ ފުނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ
ނަންބަރު 10/C15C/2022 ޤަޟިއްޔާއިން ކޮށްފައިވާ ޙުކުމް ބާޠިލުކުރުމަށް ފެނެއެވެ.
2018/SC-A/4921
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

17 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/38
ފަނޑިޔާރު ޙަސަން ޝަފީޢުގެ ރައުޔު :
.36ފަނޑިޔާރު ފާޠިމަތު ފަރްހީޒާގެ ރައުޔަށް އަހުރެން ތާއީދު ކުރަމެވެ.
ފަނޑިޔާރު އިސްމާޢީލް ޝަފީޢު ގެ ރައުޔު:
.37ފަނޑިޔާރު ފާޠިމަތު ފަރްހީޒާގެ ރައުޔަށް އަހުރެން ތާއީދު ކުރަމެވެ.
އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ އިޖުރާއަތު ބަޔާންކޮށްދިނުން
38. މިޤަޟިއްޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ޙުކުމްކުރުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި މި
ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ޙައްޤު މައްސަލައިގެ ޚަސްމުންނަށް ލިބިގެންވެއެވެ. އާންމު އުޞޫލެއްގެ
22
ގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓަށް މައްސަލަ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހެޅޭނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ހައިކޯޓުން ނިންމުން ނިންމާތާ 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައެވެ.23 މި މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ޝަރީޢަތް
ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓު ޙަވާލުކޮށްފައިނުވާނަމަ، އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ މުއްދަތު ގުނަން ފަށާނީ ޝަރީޢަތް
24
ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓު ޙަވާލުކުރާ ތަރީޚުން ފެށިގެންނެވެ. އެހެނަސް، ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓުގެ
25
ޚުލާޞާއަށް ބިނާކޮށްވެސް އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.
22 މިކަމުގައި ދެވޭ އިސްތިސްނާ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގައި ބަޔާންކުރެއެވެ.
23 މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)
24 މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)
25 މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

ﺑﯘﻧﯘﻓﯘ:

ﻓﯘﺭﯨﻮﻏﯘﺭ، ﻫﻪﺳﯘﻭ ﻫﻪﮔﯩﺴﯩﻨﯩﺮﯖﻮﻫﯘﻣﻪﺭ ﺳﻪﻫﻪﺩﻪﻣﻪﺩ ﺋﯩﻮﻏﯘﻣﻪﺳﯩ ﺭﯨﺮﻩﺩﯨﺲ، ﺩﯨﻮﻫﯘﻣﯩﺴﺮﻩﺩﻩﺧ ﺍﻫﻤﯩﺮﻩﺩﻩﺑﻪ ﻓﯘﺳﯘﺩﯨﺲ ﺩﯨﺒﻪﺳﯘﻫﯘﺑﻪ ﻧﯩﻬﻮﺩﯨ ﺳﯩﺴﯘﻫﯘﮔﯩ 10/C15C/2022 ﻧﯩﺴﯘﻫﯘﮔﯩ ﺳﯩﺴﯘﺩﯨﺲ ﻫﻪﺑﯩﻮﯖﻮﺑﯩﺮﯨﺲﯖﯩﺮﯨﺮﯨﺲ ﺑﯩﺴﻪﺋﻪﺋﯩﺮﻩ، ﺩﯨﺩﻩﺳﻪﺭ ﻫﯩﻮﯔﻮﺭﮔﻪﻫﻪﻧﯩ ﺭﻩﻫﯩﻨﻪﻫﻩﺩﻩﻧﻪ ﻫﯘﺭ ﻧﯩﺴﻪﺋﻪﮔﯩﺮﯨﺲ ﺩﻩﻫﻪﻫﯩﻮﻧﯩ ﻫﻪﻣﻪﻫﻪﻧﯩﺲ ﺑﯘﻧﯘﻓﯘﺑﯩﺲﯖﯩﺮﯨﺪﯨ.

ﺩﯨﻧﯩﺴﯘﻫﯘﮔﯩ ﻫﻪﻧﯩﺮ ﺑﯘﻧﯘﻓﯘ ﺑﯩﻨﻪ:

ﻧﯩﺴﯘﻫﯘﮔﯩ ﺑﻪﺳﻪﻧﺲ ﺷﻪﻭﯨﺪ ﻧﯩﺴﯘﻫﯘﮔﯩ ﻧﯘﺯﻫﻪﺕ ﻧﯩﺴﯘﻫﯘﮔﯩ ﻫﻪﺳﻪﻧﻪﺕ ﺷﻪﻭﯨﺪ

(ﺳﯩﺮﮔﯩﺴﻪﻣﻰ)